poje 4, 1–1,1 m gylyje po P sienos pamatu fiksuotas mūrinės arkos fragmentas. Arka apgriauta statant dabartinio pastato pamatus. Pagal mūro pobūdį ji datuojama XVIII a. pabaiga – XIX a. pradžia. Patalpoje 5 P sienos pamatuose 70 cm gylyje fiksuota 40x35 cm dydžio niša, greičiausiai skirta pastatyti žibintui (2 pav.). Tai rodytų, kad šioje vietoje turėjo būti įėjimas į rūsio patalpą. Bet sprendžiant pagal kultūrinio sluoksnio struktūrą pastato viduje, teigti, jog šioje patalpoje buvęs rūsys, negalime. Gali būti, kad rūsio patalpa buvusi už dabartinių P sienos pamatų, pastato Pylimo g. 19 išorėje, bet tai patikrinti įmanoma tik didesnės apimties tyrimų metu.

Tyrimų metu aptikta ir vėlesnio laikotarpio mūro liekanų. Patalpoje 4 iš karto po betoninėmis grindimis surastas krosnies pagrindo fragmentas. Bendras fragmento dydis 3,7x3,3 m, jis orientuotas R–V kryptimi (3, 4 pav.). Viršutinė jo dalis stipriai apardyta XX a. II pusėje tiesiant nuotekų vamzdžius bei liejant betonines grindis. Išorinės krosnies sienos mūrytos iš 23x11,5x6 cm dydžio plytų, rištų kalkių skiediniu. Fiksuotos P (60–70 cm storio) ir R (40–45 cm storio) sienos. Š suardyta XX a. II pusėje tiesiant vamzdžius ir mūrijant oro cirkuliacijos kanalus. Vidinėje krosnies dalyje fiksuotos išlikusios 4 arkos. Jos 1,5/1,4x0,3 m dydžio, 40 cm aukščio, mūrytos iš 23x11,5x6 cm dydžio plytų, tarpusavyje rištų moliu. Taip pat fiksuoti dviejų apgriautų arkų fragmentai. Krosnies vidus buvo užpildytas plytų ir perdegusio molio nuolaužomis, tarp kurių archeologinių radinių neaptikta. Surastos krosnies liekanos datuotos XIX a. pabaiga.

Pylimo St. 19

In 2013, an evaluation was conducted inside a building under reconstruction at Pylimo St. 19 and a 1–2.3/2.4 m thick cultural layer recorded. The cultural layer horizons at the excavated sites had formed in erecting the building in late 19th – early 20th centuries and in laying utility lines in the second half of the 20th century. Only in the central part of the buildings (room 3) were a mid–17th century, 40 cm thick cultural layer horizon and the remains of stone paving (Fig. 1) recorded at a depth of 1.8–2.2 m. 16th – early 17th centuries household pottery and panel stove tile sherds were also found.

During the evaluation, it was determined that the foundation of the S wall of the building at Pylimo St. 19 had been laid on an earlier (late 18th century) building foundation (Fig. 2). It is conjectured that a cellar had existed in the SW part of the building (room 5). It is possible that the cellar itself was outside the foundation of the present–day S wall foundation, but this can be checked only during a larger–scale excavation. The stove remnants (Figs. 3, 4) discovered in room 4 date to the late 19th – early 20th centuries.

Tauras Poška

Vilniaus gatvė 37

2013 m. gegužės–rugpjūčio mėnesiais APC atliko žvalgomuosius ir detaliuosius archeologinius tyrimus Vilniaus senamiestyje Vilniaus g. 37. 2013 m. buvo numatyta vykdyti pastato, buvusio Vilniaus g. 37 sklypo PV dalyje, atstatymo darbus. Pagal atstatymo projektą planuota sustiprinti esamus betoninius pamatus, prieš

tai nukasant iki 50–70 cm storio viršutinio sluoksnio. Siekiant nustatyti kultūrinio sluoksnio storį, datavimą ir tolesnių žemės darbų sąlygas, 2013 m. gegužės–birželio mėnesiais Vilniaus g. 37 sklype atlikti žvalgomieji tyrimai, kurių metu iškasti 2 šurfai. Pakeitus pastato atstatymo projektą, suplanuota pastato vietoje įrengti rūsio patalpas, todėl 2013 m. birželio–rugpjūčio mėnesiais žemės darbų vietoje atlikti detalieji tyrimai.

Tyrinėtas sklypas yra ŠV Vilniaus senamiesčio pusėje, buvusios Vilniaus gynybinės sienos išorėje. Pagal Vilniaus miesto planus šioje vietoje gynybinė siena suko ŠR kryptimi, Vilijos vartų link. 1808 m. plane dabartinio Vilniaus g. 37 sklypo vietoje pastatai nepažymėti. Istorinių tyrimų duomenimis, XIX a. pradžioje pastatytas dabartinis Vilniaus g. 39 pastatas, ribojantis Vilniaus g. 37 sklypą P pusėje. XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje prie Vilniaus g. 39 namo Š sienos pristatytas mūrinis namas, kuris matomas ir 1938 m. Vilniaus plane. Pastatas nugriautas po II Pasaulinio karo, XX a. II pusėje šioje vietoje pastatyti mūriniai garažai.

Archeologiniai tyrimai sklype Vilniaus g. 37 iki šiol nevykdyti. 1981 m. žvalgomieji tyrimai atlikti Vilniaus g. 39/6 (Vilniaus mokytojų namai), vienas šurfas iškastas išorinėje Vilniaus g. 39 Š sienos pusėje (Vilniaus g. 37 sklypas). Čia fiksuotas 4 m storio kultūrinis sluoksnis bei medinio pastato kampo fragmentas, kurio datavimas nenustatytas. 1981 m. tyrimų metu fiksuoti Vilniaus gynybinės sienos fragmentai, nustatyta, kad kultūrinio sluoksnio storis siekia 1,4–4 m. Tiksliai datuotų sluoksnio horizontų neišskirta, fiksuotas tik gynybinės sienos pamatų perkasimas. Nustatyta, kad Vilniaus g. 39 pastato Š siena nesutampa su Vilniaus miesto gynybinės sienos vieta, bei daroma prielaida, kad gynybinė siena išardyta XIX a. pradžioje, Vilniaus g. 39 namo statybos metu arba sienos posūkis Vilijos vartų link turėtų būti į Š nuo Vilniaus g. 39 sklypo, dabartinio 37 sklypo teritorijoje (*LIIR*, f. 1, b. 896). 1994 m. atlikti žvalgomieji tyrimai Pylimo g. 12. Jų metu nejudintas kultūrinio sluoksnio horizontas nepasiektas. Pagal geologinių tyrimų duomenis kultūrinio sluoksnio storis Pylimo g. 12 sklype siekia iki 4,2 m. Tyrimų metu surasta XVII–XIX a. archeologinių radinių (LIIR, f. 1, b. 2261).

2013 m. žvalgomųjų tyrimų metu fiksuotas daugiau nei 2,8 m storio kultūrinis sluoksnis. Nustatyta, kad viršutiniai kultūrinio sluoksnio horizontai iki 1,4–1,9 m gylio suardyti XX a. II pusėje, griaunant buvusį pastatą bei tiesiant inžinierines komunikacijas. 1,7 gylyje fiksuotas XIX a. datuotas kultūrinio sluoksnio horizontas, įžemis nepasiektas.

Prieš pradedant detaliuosius tyrimus mechanizuotai buvo nukastas iki 50–60 cm storio viršutinis sluoksnis, paliekant esamus XX a. II pusės betoninius pamatus. Viršutinis suardytos struktūros sluoksnis tęsėsi iki 0,9–1,1 m gylio nuo buvusio paviršiaus. Nuo 1,1 m visame tyrimų plote atidengtas tamsiai pilkos žemės sluoksnis su gausiomis XVIII–XIX a. statybinėmis griuvenomis – plytų nuolaužomis, kalkių skiedinio gabalais. Nukasinėjant tamsiai pilkos žemės sluoksnį, 1,4 m gylyje nuo buvusio paviršiaus ploto P dalyje atkasti medinio pastato fragmentai. Tai kvadrato formos 4x3,4 m dydžio konstrukcija, orientuota PV–ŠR kryptimi (1 pav.), statyta iš 3,4–4 m ilgio, 30x10 cm skersmens briaunomis sustatytų lentų. Tarpai tarp lentų užpildyti moliu, lentos išorėje apdegusios. Pastato grindų lygis pasiektas 85 cm gylyje nuo surastos konstrukcijos viršaus. Grindys buvusios medinės, atkasti 30–35 cm pločio, 10 cm storio sutrūnijusių lentų fragmentai, orientuoti PR–ŠV kryptimi. Po lentų liekanomis



1 pav. XIX a. medinio pastato fragmentas. T. Poškos nuotr.

Fig. 1. A fragment of the 19th century wooden building.

fiksuoti buvusių juodbalkių fragmentai, sudėti ant 15–20 cm storio molio sluoksnio. Kasant giliau 50, 70 cm ir 1,4 m gylyje nuo grindų lygio pastato viduje fiksuoti dar 3 sutrūnijusios medienos sluoksniai. Surasti pastato fragmentai įkasti iki 2,1 m gylio nuo medžio konstrukcijos paviršiaus. Pastato viduje kastas pilkos žemės sluoksnis su degėsių, pelenų, medžio trūnėsių ir juodos žemės tarpsluoksniais. Pasiekus pastato apačią (3,6 m gylyje), jo Š dalyje siekiant nustatyti nejudinto sluoksnio lygį iškastas šurfas. Šurfo paviršiuje buvo 10–20 cm storio tamsiai pilka žemė su smulkiomis XIX a. plytų nuolaužomis. Giliau prasidėjo pilko žvyro sluoksnis (40 cm storio), kuriame surasta XVI–XVIII a. datuojamos buitinės keramikos fragmentų, neatpažinta vario lydinio moneta. Apatinėje šurfo dalyje fiksuotas 30 cm storio šviesiai pilko žvyro sluoksnis, kurį nukasus 4,5 m gylyje pasiektas įžemis – šlapias smulkus žvyras. Apatiniame sluoksnyje surasta XVII–XVIII a. stiklinių indų fragmentų, balto molio pypkės kandiklis, buitinės keramikos, plokštinių ir dubeninių koklių fragmentų.

2,1 m gylyje nuo buvusio paviršiaus kultūrinio sluoksnio struktūra pradėjo keistis. Tirto ploto P ir centrinėje dalyse tęsėsi tas pats tamsiai pilkos žemės sluoksnis su smulkiomis XVII–XIX a. griuvenomis. Ploto P pusėje 2,7 m gylyje pasiektas nejudinto žvyro sluoksnis. Įžemis atkastas 1,9–2,3 m pločio juostoje prie Pylimo g. 39 pastato Š sienos. Sienos pamatų apačia surasta 2,6 m gylyje nuo buvusio paviršiaus. Pastato pamatai mūryti iš plytų ir stambių akmenų, tarpusavyje rištų kalkių skiediniu. Plytos geltonos spalvos, 19–20x8–9x5–6 cm dydžio. Vilniaus g. 39 pastato Š pamatai datuojami XIX a. I puse. Pasiekus projektinį 2,8 m gylį, giliau nekasta.

Ploto Š dalyje nuo 1,9–2,2 m gylio tamsiai pilkos žemės sluoksnyje atsirado juodos šlapios žemės tarpsluoksnių. Kv.1–14A–D nuo 2 m gylio fiksuotas 30–45 cm storio juodos žemės sluoksnis su smulkiomis griuvenomis, jame pasitaikė ir medienos skiedrų. Sluoksnyje surastos kelios smulkios XVII a. keramikos šukės, dengtos žalia glazūra. 2,4 m gylyje prasidėjo

tamsiai pilkos žemės sluoksnis su griuvenomis, po juo vėl buvo juoda žemė. Pasiekus 2,9 m gylį nuo buvusio paviršiaus, giliau nekasta.

Siekiant nustatyti kultūrinio sluoksnio storį, ploto ŠR dalyje iškastas 1,5x1,5 m dydžio šurfas. Jo vietoje iki 40 cm gylio tęsėsi juoda žemė. Giliau prasidėjo pilko žvyro su smulkiomis griuvenomis sluoksnis, kuriame fiksuoti smėlio ir juodos žemės tarpsluoksniai. 1,4 m gylyje aptiktas juodos žemės sluoksnis, po kuriuo 1,8 m gylyje vėl kastas žvyras. Apatinėje dalyje žvyro sluoksnis pastebimai šviesėjo. 2 m gylyje nuo šurfo paviršiaus pradėjo sunktis gruntinis vanduo, todėl kasimo darbai sustabdyti (4,8 m gylyje nuo buvusio paviršiaus). Kastuose sluoksniuose surasta XVI–XVII a. buitinės keramikos, XVI a. pabaigos – XVII a. plokštinių koklių ir čerpių fragmentų.

Ploto ŠV kampe po viršutiniu tamsiai pilkos žemės sluoksniu 1,9 m gylyje atkastas juodos žemės sluoksnis su smulkaus žvyro ir šlyno tarpsluoksniais. 2,2 m gylyje fiksuoti dviejų medinių buvusio vandentiekio vamzdžių fragmentai, orientuoti Š–P kryptimi (2 pav.). Vamzdžiai buvę 45 cm skersmens, su viduryje išgręžta 20 cm dydžio skyle. Atlikus dendrochronologinį tyrimą nustatyta, kad rąstai, panaudoti vandentiekiui, nupjauti ne anksčiau kaip 1691 m. (dr. V. Vainilaičio tyrimai). Po surastu vandentiekio fragmentu ŠV kampe kastas pilkos žemės su smėlio ir juodos žemės intarpais sluoksnis, kuriame aptikta XVI–XVII a. buitinės keramikos šukių, XVI a. pabaigos – XVII a. plokštinių ir dubeninių koklių, čerpių fragmentų, stiklinių indų šukių, odinių diržo ir batų fragmentų, kaltinių geležinių vinių, pentinas. 2,6 m gylyje šioje ploto dalyje prasidėjo juodos šlapios žemės sluoksnis. Pasiekus projektinį 2,8 m gylį kasimo darbai buvo sustabdyti, įžemis nepasiektas.

Ploto ŠV kampe sienelės ŠV pjūvyje fiksuotas akmenų, rištų kalkių skiediniu, mūro fragmentas. Mūras įkastas iki 1,3 m gylio nuo dabartinio paviršiaus, sienos storis 40 cm. Mūre naudoti stambūs 45x40 cm dydžio akmenys. Tarpas tarp sienos ir ploto PV sienelės užpildytas stambiomis griuvenomis. Mūro datavimas nenustatytas.

Remiantis tyrimų duomenimis galima teigti, kad tyrimų vietoje buvo aptikta Vilniaus miesto gynybinės sienos, gynybinio griovio, užpilto XIX a. pradžioje, dalis. Archeologinių tyrimų metu nustatyta, kad Vilniaus g. 39 pastato Š sienos pamatai mūryti XIX a. I pusėje. Vilniaus miesto gynybinės sienos liekanų nerasta. Greičiausiai gynybinės sienos pamatai buvo išardyti statant Vilniaus g. 39 pastatą.

Archeologinių tyrimų metu rastas ir suregistruotas 1061 radinys. Gausiausiai aptikta XVI–XVIII a. buitinės keramikos. Tai daugiausia glazūruotų indų fragmentai, XVI a. pabaigos – XIX a. koklių, grindų ir sienų plytelių, čerpių fragmentai. XVI a. pabaigos – XVII a. kokliai puošti augaliniais, augaliniais – tęstiniais



2 pav. XVII a. pabaigos medinio vandentiekio vamzdžio fragmentas. T. Poškos nuotr.

Fig. 2. A fragment of the late 17th century wooden water pipe.



0 10 cm

3 pav. XIX a. vidurio pistoletas. A. Venckūno nuotr.

Fig. 3. A mid 19th century pistol.

ornamentais ir dengti žalia bei polichromine glazūra. Gausiai surinkta XVII–XIX a. stiklinių indų ir jų fragmentų. Didžioji dalis – tai XIX a. buteliukai nuo kvepalų. Iš individualių radinių paminėtinas pentinas, aptiktas XVII a. sluoksnyje. Taip pat medinio pastato vietoje rasti dviejų XIX a. vidurio pistoletų fragmentai. Vienas išlikęs praktiškai visas, apnykusi tik medinė rankena. Jis puoštas varinėmis ornamentuotomis plokštelėmis (3 pav.). Kito išlikusi medinė rankena su šaunamojo vamzdžio fragmentu.

Vilniaus St. 37

In 2013, an evaluation (8 m^2 excavated) and an excavation (246 m^2) were conducted at Vilniaus St. 37, Vilnius. It was determined that the cultural layer was up to 4.8 m thick. The upper layers to a depth of 0.9–1.1 m from the present–day surface were destroyed in the 20th century while laying utility lines and erecting a garage. A 19th century cultural layer horizon, which was 1.9 m thick in the N part and over 4.1 m everywhere else, was recorded from a depth of 1.1 m throughout the excavated area. A fragment of a 0.9–1 m thick, 17th century cultural layer horizon was recorded at a depth of 1.9 m in the area's NW corner. Based on the research data it is possible to state that part of the Vilnius defensive wall and ditch, which in the early 19th century, was filled in, was discovered at the investigation site.

The remains of a wooden structure, dating to no earlier than the late 19th century and with no clear purpose, were discovered (Fig. 1). It was determined that in the early 20th century it had been filled in. Fragments of a late 17th century wooden water line were found in the SW part of the excavated area (Fig. 2).

During the investigation, it was determined that the masonry foundation of the N wall of the building at Vilniaus St. 39 had been laid in the first half of the 19th century. No remains of the Vilnius defensive wall were found. Its foundation had probably been dismantled in eretecting the building at Vilniaus St. 39. I time of excavations 1061 finds collected, between them – remains of 19th century pistol (Fig. 3).

Tauras Poška

Vingrių gatvė 3A

2013 m. atlikti žvalgomieji ir detalieji archeologiniai tyrimai Vingrių g. 3A sklype Vilniuje, statomo gyvenamosios paskirties pastato su požemine automobilių stovėjimo aikštele vietoje. Žvalgomųjų tyrimų metu iškasti keturi archeologiniai šurfai – iš viso tyrinėtas 16 m^2 plotas. Detaliųjų tyrimų metu tirtas 841 m^2 plotas. Taip pat atlikti žvalgomieji archeologiniai tyrimai buvusio VRM garažo (Vingrių g. 5A) vietoje – iškasti 3 šurfai (tirta 12 m^2).

Istoriniuose šaltiniuose minima, kad teritorija tarp Trakų gatvės ir Vingrių šaltinių XVI a. II pusėje buvo gana tankiai apstatyta mediniais ar pusiau mūriniais pastatais. XVII a. pabaigoje atsirado daugiau mūrinių pastatų, daugiausia palei dabartinę Pylimo gatvę. XIX a. pradžioje tyrinėto sklypo aplinkoje jau minimi mūriniai pastatai (*VAA,* f. 1019, a. 11, b. 4432). 1737, 1845 m. Vilniaus miesto planuose dabar-